

ASPECTE MUZICAL-STILISTICE ALE CICLULUI DE ROMANȚE CORALE *NOTE DE TOAMNĂ* DE VLADIMIR ROTARU

*MUSICAL AND STYLISTIC ASPECTS OF THE COLLECTION OF
CHORAL ROMANCES „NOTE DE TOAMNĂ” BY VLADIMIR ROTARU*

Anatol JAR

Artist emerit, cavaler al ordinului *Gloria muncii*,
conferențiar universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău

This article contains a vast presentation of Vladimir Rotaru' life and creation – one of the leading personalities of the musical culture and pedagogy of contemporary Moldova. It also describes the importance of his creation of choral genre in the musical heritage. The uniqueness of the collection „ Note de Toamnă”(lyrics by George Bacovia) is remarkable in many aspects. Here we can mention the harmony between poetry and music, form and dramatic art, rhythm and modal harmony, as well as other particularities.

În arealul cultural al Moldovei din a doua jumătate a sec. al XX-lea – începutul sec. al XXI-lea un loc distinct îi aparține remarcabilului muzician și pedagog, compozitorului Vladimir Rotaru.

Născut la 15 octombrie 1931 în Sculeni, jud. Iași, după Școala medie de muzică din Chișinău (1951), Vladimir Rotaru a absolvit Conservatorul din capitală (1956). Curând s-a impus ca un distins muzician - flautist și dirijor. Dar el nu s-a oprit din ascensiunea-i creatoare: Vladimir Rotaru și-a continuat studiile - mai întâi reînscrându-se la Conservator pentru a studia compoziția la fondatorii culturii muzicale profesioniste din republică – Solomon Lobel și Leonid Gurov (1956-1960), iar apoi – la Conservatorul din Moscova.

Meritele sale au fost înalt apreciate de melomani, colegi și conducere: domnia sa a devenit Maestru emerit al artei din Republică (1967), deținător al Premiului Național (1993), Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2002).

Bogata experiență de interpret, dirijor, pedagog și – nu în ultimul rând – de compozitor, i-a permis să activeze fructuos în toate domeniile. Realizările au fost materializate și sintetizate într-un mod original și, deseori, neașteptat, chiar neobișnuit. Anume astfel se prezintă lucrarea *Ciclu de romanțe pentru cor*.

Genurile vocale și corale - alături de ample creații vocal-simfonice, simfonice și camerale-instrumentale - ocupă un loc re-

marcabil în paleta componistică a lui Vladimir Rotaru.

Un loc meritoriu în muzica sa îl au imaginile lirice, tratate în aspecte diferite - fapt, care-l caracterizează ca un compozitor sensibil, profund, serios. Nu este întâmplătoare adresarea lui Vladimir Rotaru poeziei marelui poet național, reprezentant al simbolismului, George Bacovia (pseudonimul lui G. Vasiliu).

Genialul poet al secolului trecut, G. Bacovia (anii de viață 1881-1957) a lăsat posterității nu numai creații ce conțin un răsunător mesaj social („Plumb”, „Scân-tei galbene”, „Cu voi”, „Poema finală”), dar și cutremurătoarele, prin finețea lor, pagini lirice.

Ciclul coral *Note de toamnă* de V. Rotaru întrunește patru romanțe - *Note de toamnă*, *Toamnă*, *Vals de toamnă* și *Toamna murind*. Selectarea versurilor a fost axată nu numai pe același anotimp, dar și pe alegerea anumitor versuri, scrise de G. Bacovia în aceeași tonalitate imagistico-emoțională. Toate prezintă imagini îndoliate ale unui prea trist sfârșit de toamnă, anotimp ce încheie ciclul vital al naturii, când „întregul pământ pare un mormânt” [1, p. 3].

De remarcat și *polifonia semantică a titlului*: *Note* („notițe”, „schite”) - „note muzicale” - „muzica versului” - „muzica în versuri”. Or, anume *imaginile muzicale* sunt cele ce străbat versurile bacoviene sus-numite: „Dangă, dangă ... e toamnă / Metalic s-aud gorniștii”, sună „din margini un

bucium de-alarmă” (*Toamnă*) [1, p. 4, 6]; „La geamuri toamna cântă funerar un vals îndoliat și melancolic”, iar „muzica...răsună clar... din instrumente jalnice de lemn” (*Vals de toamnă*) [1, p. 7, 8]; „Toamna în grădină își acordă vioara / Plâng strunele jalnic lung și prelung / Și-n goala odaie acorduri ajung / Și plâng în odaie și eu din vioară” ...”Palidă toamna nervoasă cântând a murit / Toamna poetă cântând a murit” (*Toamna murind*) [1, p. 11].

O inerentă și evidentă trăsătură a creației lirice bacoviene este *muzicalitatea sugestivă a versului*. Vladimir Rotaru, se pare, și-a propus nu numai să sublinieze acest lucru, dar și să-l plaseze în prim plan. Pentru a scoate în relief imaginile poetice și desenul metro-ritmic al versului vocalizat, întregul ciclu este foarte econom ca volum, melos, armonie, scriitură. Toate resursele expresivității sunt subordonate aceluiași obiectiv - *reliefarea valorii artistico-imagistice a versului*.

Ciclul de piese este scris pentru cor feminin *a cappella*. Însă în cele trei voci (S - Mz-s - A), deseori se folosesc divizi de 2 și de 5, procedeu ce formează sonorități acordice de 4 sunete - în *Note de toamnă*, *Toamnă*, *Toamna murind* - și de 5-10 - în *Vals de toamnă*. De remarcat însă că în acest caz factura rămâne transparentă: pentru a crea imaginea „pustiirii” compozitorul folosește structuri de acorduri incomplete, cu cvinte și octave „goale”.

Tot aceleași imagini îi servesc și alte procedee muzical-artistice, utilizate foarte reușit :

- predominarea în întregul ciclu a armoniilor plagale;
- alternarea modurilor diatonice – eolic, frigid – cu minorul armonic și melodic (în *Toamnă* și *Toamna murind*);
- dramaturgia tonală a ciclului: prima piesă este scrisă în e-moll, a doua – în d-moll, a treia – în g-moll, ultima - în f-moll. Această succedare a două perechi de tonalități minore în raport de secunda descendentă accentuează impresia *căderii*, a *decăderii*, caracteristică celui mai trist anotimp – toamna.

Deși predomină structura acordică a facturii, pentru *polifonizarea* textului bacovian, pe larg sunt folosite *isonurile* expresive. Deseori ele sunt canonice: în *Note de toamnă* la cuvintele „întreg pământul un mormânt” [1, p.3]; în *Toamnă* – la cuvintele „s-aude și un clopot” [1, p. 4] și „se uită în zori catedrala” [1, p. 5].

Pentru crearea imaginii artistice adecvate versurilor, V. Rotaru folosește o bogată paletă a procedeelelor corale: de la *cluster* în ultimele măsuri ale *Valsului de*

toamnă [1, p. 10] – până la vocalizare [1, p. 11] și la procedeul *com la bocca chiusa* [1, p. 12] în *Toamna murind*. Aceluiași obiectiv îi servesc și bogatele nuanțări dinamice, precum și indicațiile de tempo și caracter (*Animato, Molto agitato, Poco a poco stringento, Molto dolce, Molto espressivo, Legato possibile, Molto lamentoso, Agitato subito, Molto agitato e patetico, Ritenuto e morendo*).

Urmării fine a ritmului din vers servește alternanța metrică, ce apropie metro-ritmul pieselor de procedeul *rubato* (în *Note de toamnă, Toamna, Toamna murind*).

Pentru a corespunde versurilor marelui poet compozitorul alege pentru cele patru piese forme simple – *monopartite* sau cu elemente de forma *tripartită cu repriză* - care, și ele, servesc unității emotiv-imagistice a ciclului.

Generalizând, vom stăruii asupra certeii valori artistice a lucrării și înaltei ei măiestrii componistice.

Creația *Note de toamnă* de Vladimir Rotaru prezintă, negreșit, un mare și incontestabil aport, la capitolul *Muzică corală*, la patrimoniul național-cultural din Moldova.

BIBLIOGRAFIE

1. Vladimir Rotaru. *Note de toamnă. Ciclu din patru romanțe corale „a cappella” pe versuri de George Bacovia*. Biblioteca AMTAP. Chișinău, 2007.